

Lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle ydinenergialaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Talousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle ydinenergialaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 24/2026 vp): Asia on saapunut lakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava talousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Anja Liukko, työ- ja elinkeinoministeriö
- lainsäädäntöneuvos Leena Mäkipää, oikeusministeriö
- johtaja Jussi Heinonen, Säteilyturvakeskus
- juristi Outi Slant, Säteilyturvakeskus
- professori Olli Mäenpää
- professori Sakari Melander

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi ydinenergialaki sekä muutettaviksi eräitä siihen liittyviä lakeja, mukaan lukien rikoslakia. Lakivaliokunta on arvioinut esitystä oman toimialansa kannalta keskittyen seuraamussäätelyyn ja oikeusturvaan.

Esityksen 1. lakiehdotuksessa eli ydinenergialaissa säädettäisiin hallinnollisesta seuraamusmaksusta. Säätely olisi uutta. Esityksen perusteluiden (HE, s. 255) mukaan hallinnollisen seuraamusmaksun piiriin kuuluisi tekoja ja laiminlyöntejä, joita on arvioitu hallinnollisten seuraamusten sääntelyperiaatteiden mukaisesti. Seuraamusmaksu tukisi lainsäädännön velvoitteiden noudattamista ja noudattamisen valvontaa. Seuraamusmaksun piiriin kuuluviin tekoihin ei lähtökohtaisesti olisi tehokkaasti sovellettavissa muita valvonnan keinoja, koska laiminlyönti tai rikkomus on luonteeltaan sellainen, että se on kertaluonteinen tai päättynyt, taikka seuraamusmaksun uhalla pyritään vaikuttamaan lainsäädännön keskeisten

Valiokunnan lausunto LaVL 3/2026 vp

velvoitteiden rikkomisen ehkäisemiseksi. Teot tai laiminlyönnit olisivat moitittavuudeltaan suhteellisen vähäisiä ja helposti toteen näytettävissä. Moitittavammista teoista säädettäisiin rangaistus rikoslaisissa.

Rikoslain osalta esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslain 17 luvun 6 §:n 2 momenttia, 34 luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohtaa ja 44 luvun 10 §:ää (3. lakiehdotus). Keskeistä rikoslain muutoksissa on muun muassa se, että esimerkiksi 34 luvun 4 §:ssä tarkoitetun terveyden vaarantamisen osalta voimassa olevassa laissa olevat yleisluonteiset viittaukset ydinenergialain vastaisuuteen korvattaisiin täsmällisemmällä tekotapojen luonnehdinnoilla ja viittauksilla ydinenergialakiin rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen edellytysten toteuttamiseksi (HE, s. 302). Vastaavia laillisuusperiaatteen kannalta merkityksellisiä täsmennyksiä ehdotetaan myös 44 luvun 10 §:ssä tarkoitetun ydinenergian käyttörikoksen osalta.

Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää esitystä oman toimialansa ja erityisesti seuraamussääntelyn osalta tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa tältä osin lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomioin ja muutosesityksin.

Turvavalvontarikkomus (1. lakiehdotus, 403 §)

Toissijaisuuslausekkeen täydentäminen. Lakivaliokunta esittää teknisenä tarkistuksena, että ydinenergialain 403 §:n 1 ja 2 momentissa olevaan toissijaisuuslausekkeeseen lisätään sana ”teosta” (“..jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta”), jäljempänä valiokunnan muutosesityksissä tarkoitettuun tavoin.

Blankorangaistussääntelystä johtuvat muutostarpeet. Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta katsoo, että ydinenergialain 403 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdan rangaistavuus olisi tarpeen rajata koskemaan niiden säännösten noudattamatta jättämistä, joihin sisältyy selkeä turvahenkilöä koskeva kielto tai velvoite, tai aineelliset säännökset, joihin rangaistussäännöksessä viitataan, olisi muotoiltava selkeän kiellon tai veloitteen sisältäviksi.

Edellä todetun vuoksi lakivaliokunta esittää saamansa selvityksen perusteella ja jäljempänä valiokunnan muutosesityksissä tarkemmin tarkoitettuun tavoin, että ydinenergialain 159 §:n 1 momentti ja 163 §:n 3 momentti muokataan selkeän veloitteen sisältäväksi sekä ehdotettua 403 §:n 1 momenttia muokataan siten, että siinä viitattujen lainkohtien osalta selkeästi on kyse velvollisuuden rikkomisesta. Lisäksi valiokunta esittää, että momentin 1 kohdassa poistetaan viittaus ehdotettuun 165 §:n 2 momenttiin, koska viitatussa säännöksessä on kyse periaatesäännöksen tyypisestä säännöksestä, jonka vastaisen menettelyn kriminalisointi ei vaikuta mahdolliselta ottaen huomioon täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimus.

Virkavastuusäännösten huomioon ottaminen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ydinenergialain 403 §:n 1 momentin 4 kohdan rangaistussäännös vaikuttaa olevan päällekkäinen virkarikossääntelyn kanssa. Ehdotetun ydinenergialain 160 §:n 2 momentin mukaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä sovelletaan turvahenkilöön. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että julkisen hallintotehtävän hoitaminen edellyttää henkilöiden toimivan virkavastuulla, ja pitänyt tärkeänä, että virkavastuusta määrätään laissa (mm. PeVL 1/2008 vp ja PeVL 22/2020 vp).

Valiokunnan lausunto LaVL 3/2026 vp

Rikoslain 40 luvussa säädetään virkarikoksista. Rikoslain 40 luvun 7 §:ssä säädetään virka-aseman väärinkäyttämistä ja 8 §:ssä törkeästä virka-aseman väärinkäyttämistä sekä 9 §:ssä virkavelvollisuuden rikkomisesta ja 10 §:ssä tuottamuksellisesta virkavelvollisuuksien rikkomisesta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan rikoslain virkarikossääntely ja ehdotetun ydinenergialain 160 §:n 2 momentti huomioon ottaen arvioidaan ehdotetun 403 §:n 1 momentin 4 kohdan olevan keskeisiltä osin tarpeeton.

Lisäksi ehdotetun ydinenergialain 165 §:n 4 momentissa, johon 403 §:n 1 momentin 4 kohdassa viitataan, ei säädetä kiellosta tai velvoitteesta, jonka rikkominen voitaisiin säätää rangaistavaksi, vaan tiettyjen, poliisiin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) eräiden säännösten soveltamisesta 165 §:n 4 momentissa tarkoitettuun menettelyyn. Saadun selvityksen mukaan 165 §:n 4 momentin 1, 2, 6 ja 8—11 kohdassa viitatu säännökset eivät vaikuta riittäväällä tavalla täyttävän rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen sisältyvää täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta koskevaa vaatimusta.

Edellä selostetun valossa lakivaliokunta esittää, että ydinenergialain 403 §:n 1 momentin 4 kohta poistetaan jäljempänä valiokunnan muutosesityksissä tarkoitettu tavoin.

Syyksiluettavuuden tunnusmerkkiä koskeva puute. Ydinenergialain 403 §:n 2 momentti ei sisällä syyksiluettavuutta koskevaa tunnusmerkkiä. Lakivaliokunta esittää, että 403 §:n 2 momenttiin lisätään 1 momenttia vastaava syyksiluettavuutta koskeva tunnusmerkki ”tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta” jäljempänä valiokunnan muutosesityksissä tarkoitettu tavoin.

Seuraamusmaksu (1. lakiehdotus, 404 ja 405 §)

Soveltamisalan rajaaminen oikeushenkilöön. Lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on ydinenergialain 405 §:n osalta kiinnitetty huomiota siihen, että seuraamusmaksun ala- ja yläraja on säännösperusteisesti määritelty pelkästään oikeushenkilön osalta, vaikka lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin 56 kohdan mukaan toiminnanharjoittajalla tarkoitettaisiin laissa luonnollista henkilöä, yhteisöä ja säätiötä, joka harjoittaa ydinenergian käyttöä, ja 404 §:n mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä toiminnanharjoittajalle. Edelleen valiokuntakuulemisessa on yleisesti kiinnitetty huomiota siihen, että luonnollisen henkilön rikkomukset jäisivät hallinnollisen seuraamusvastuun ulkopuolelle.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotetussa sääntelyssä on päädytty rajaamaan luonnolliset henkilöt sen soveltamisalan ulkopuolelle, koska valmisteluvaiheessa saadun palautteen perusteella ja arvion mukaan luonnollisten henkilöiden sisällyttäminen vaikuttaisi heikentävästi niihin arvoihin, asenteisiin ja toimintatapoihin, jotka tukevat ydinlaitoksen turvallisuutta ja sen parantamista (turvallisuuskulttuuri). Tämän mukaisesti ehdotetun ydinenergialain 404 ja 405 §:ssä säädettäisiin ainoastaan oikeushenkilöä koskevasta seuraamusmaksusta.

Saadun selvityksen mukaan ehdotettu 404 § on kuitenkin tältä osin jäänyt jossain määrin epäselväksi, jos tarkastelu rajautuu mainittuun pykälään. Pykälässä tarkoitettu hallinnollisella seuraamusmaksulla sanktioitava teko on nimenomaisen säännöksen perusteella tai tosiasialisesti mahdollista vain oikeushenkilön harjoittaessa toimintaa. Ehdotetun 404 §:n 1 momentin 1—4

Valiokunnan lausunto LaVL 3/2026 vp

kohta liittyvät ydinmateriaalivalvontaan ja 5—23 kohta ydinlaitoksiin. Ydinmateriaalivalvontaan liittyvät momentin kohdat edellyttävät käytännössä toimintalupaa tai toimintailmoitusta, ja ehdotetun 27 §:n 2 momentin mukaan toimintaa tällöin saa harjoittaa ainoastaan elinkeinotoimintalain (565/2023) 2 §:n 1 momentissa ja 3 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu yhteisö tai säätiö. Lisäksi 1 ja 3 kohdassa mainitusta vahinko-olettamasta ja 2 kohdassa viitatusa lupavaatimuksesta seuraa käytännössä, että toiminta edellyttäisi toimintalupaa, toimintailmoitusta tai ydinlaitoslupaa tai muuta vastaavaa yhteisö- tai säätiömuodossa harjoitettavan toiminnan edellyttämää lupaa. Ydinlaitoksen rakentaminen, käyttö ja käytöstäpoisto edellyttävät ydinlaitoslupaa, ja ehdotetun 315 §:n mukaan tällaista lupaa saa hakea elinkeinotoimintalain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu yhteisö tai säätiö. Ydinlaitosta koskevan luvanhaltijan oikeudesta ydinmateriaaleihin liittyvään toimintaan ilman toimintalupaa tai toimintailmoitusta säädettäisiin ehdotetussa 43 §:ssä. Ehdotetussa 404 §:n 2 momentissa säädettäisiin seuraamusmaksusta kuljetuksen hyväksymispäätöksen haltijalle ja kuljetuksen lähettäjälle. Kyse on 1 kohdassa ehdotetussa 45 §:n 1 momentissa tai 148 §:n 4 momentissa tarkoitettujen ydinainesten tai ydinjätteiden kuljetuksesta ja 2 kohdassa muiden hieman vähemmän vaarallisten ydinainesten tai ydinjätteiden kuljettamisesta. Kuljetuksiin liittyvät vastuut ja velvollisuudet ottaen huomioon muun muassa ehdotettu ydinenergilaki, vaarallisten aineiden kuljetuksesta annettu laki (541/2023) ja ydinvastuulaki (484/1972) ovat sellaisia, että toimintaa ei käytännössä ole mahdollista harjoittaa muutoin kuin oikeushenkilönä.

Edellä selostetun valossa ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta arvioi, että seuraamusmaksun määräämisen rajaamiseen oikeushenkilöön ehdotetussa 404 §:ssä käytetty ratkaisu, joka on toteutettu viittauksilla tiettyihin lupiin, joiden hakijana pitää olla käytännössä oikeushenkilö, vaikuttaa olevan lähtökohtaisesti asianmukainen. Sääntelykokonaisuuden johdonmukaisuuden parantamiseksi lakivaliokunta kuitenkin esittää, että ehdotetun 404 §:n 1 momentin 4 kohtaa täydennetään vahinko-olettamalla jäljempänä valiokunnan muutosesityksissä tarkoitettuun tavoin. Tällöin olisi selvää, että toimintaa olisi tältäkin osin ehdotetun ydinenergilain sääntely huomioon ottaen käytännössä mahdollista harjoittaa vain yhteisö- tai säätiömuodossa. Edelleen johdonmukaisuuden vuoksi lakivaliokunta esittää, että 405 §:n 2 momentissa sana ”oikeushenkilö” korvataan sanalla ”toiminnanharjoittaja” jäljempänä valiokunnan muutosesityksissä tarkoitettuun tavoin.

Tahallisuus tai tuottamus vai objektiivinen vastuu. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota siihen, että ydinenergilain 404 § ei sisällä sanktioidun menettelyn tahallisuutta tai tuottamusta koskevaa edellytystä.

Asiantuntijakuulemisessa on kuitenkin tuotu esiin, että ydinenergilain soveltaminen ei yleensä perustu yksittäisen toimijan päätöksiin, eikä seuraamusmaksun piiriin kuuluvien velvoitteiden noudattaminen käytännössä riipu yhden henkilön työsuorituksesta. Henkilön subjektiivisen syyllisyyden arviointi soveltuu siten verraten huonosti ehdotetun hallinnollisen seuraamusmaksun määrästä päättämiseen. Lisäksi seuraamusmaksun määräämisen edellytyksenä on useassa kohtaa se, että velvoitetta on olennaisesti tai toistuvasti laiminlyöty, ja seuraamusmaksun määrää arvioitaessa olisi 405 §:n 2 momentin mukaan otettava huomioon muun muassa menettelyn laatu, laajuus ja kesto aika. Seuraamusmaksua voitaisiin 3 momentin mukaan kohtuullistaa tai jättää se kokonaan määräämättä muun muassa, jos laiminlyönti on vähäinen tai sille on pätevä syy.

Valiokunnan lausunto LaVL 3/2026 vp

Hallituksen esitystä ja saamaansa selvitystä arvioituaan ja ottaen huomioon asiayhteys ja luonnehdittujen tekojen vakavuus sekä seuraamusmaksun rajautuminen oikeushenkilöihin, lakivaliokunta pitää esityksessä ehdotettua ratkaisua oman toimialansa näkökulmasta tässä yhteydessä mahdollisena.

Blankorangaistussäntelystä johtuvat muutostarpeet. Lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin, että 134 §:n 2 momentin säätelyä saattaisi olla syytä täsmentää siten, että sanktioinnin kohteesta säädettäisiin selkeämmin.

Saadun selvityksen perusteella lakivaliokunta arvioi, että seuraamusmaksua koskevan 404 §:n 1 momentin 9 ja 10 kohta muodostavat vaikeasti hahmotettavan kokonaisuuden, jonka suhde 134 §:n 2 momenttiin on jossain määrin epäselvä. Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta esittää *404 §:n 1 momentin 9 ja 10 kohdan* yhdistämistä ja muokkaamista jäljempänä valiokunnan muutosesityksissä tarkoitettuun tavoin siten, että hallinnollinen seuraamusmaksu voitaisiin ensinnäkin määrätä, jos poiketaan toistuvasti tai suunnitellusti ydinlaitoksen turvallisuusteknisistä käyttöehdoista ilman 134 §:ssä säädettyä hyväksymistä tai hyväksymisen vastaisesti (viittaa käytännössä 2 momentin ensimmäiseen virkkeeseen) taikka jätetään 134 §:ssä säädetty ilmoitus tekemättä tai sen tekemisessä tarpeettomasti viivytellään (viittaa käytännössä 2 momentin jälkimmäiseen poikkeuksellista tilannetta koskevaan virkkeeseen). Ehdotettu 134 §:n 2 momentti on valiokunnan käsityksen mukaan perusteltua säilyttää esityksen mukaisena. Valiokunnan esittämästä muutoksesta seuraisi myös, että ehdotetun *404 §:n 1 momentin 11–23 kohta* olisi muutettava 10–22 kohdaksi.

Sidottu harkinta. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota siihen, että 405 §:n 3 momenttia ei ole muotoiltu siten, että kyseessä olisi sidottu harkinta vaan säännöksessä käytetään muotoilua ”voidaan kohtuullistaa tai jättää määräämättä” Lakivaliokunta esittää jäljempänä valiokunnan muutosesityksissä tarkoitettua tavoin *405 §:n 3 momentin* tarkistamista siten, että kyse on sidotusta harkinnasta siten, että seuraamusmaksu on kohtuullistettava tai jätettävä määräämättä säännöksessä tarkoitettujen edellytysten täytyessä.

Rikoslaki

Blankorangaistuskriteereistä johtuvat muutokset. Lakivaliokunta kiinnittää huomiota rikoslain 34 luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohdan d alakohtaan ja 44 luvun 10 §:n 5 kohtaan, joissa viitataan ydinenergilain 58 §:n 1 momenttiin. Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta esittää ydinenergilain *58 §:n 1 momentin* muokkaamista jäljempänä valiokunnan muutosesityksissä tarkoitettuun tavoin siten, että se sisältää selvän velvoitteen.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on myös kiinnitetty huomiota siihen, että ydinenergilain 361 §:n 2 momentissa tai rikoslain 44 luvun 10 §:n 9 kohdassa ei tarkemmin määritellä niissä tarkoitettua erityistä perustetta, ja että rikosoikeudellisesta laillisuusperiaatteesta johtuvista syistä ydinenergilain 361 §:n 2 momentissa tarkoitettua erityistä perustetta voisi olla syytä säännösperustaisesti täsmentää.

Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta esittää ydinenergilain *361 §:n 2 momentin* ensimmäistä virkettä täsmennettäväksi jäljempänä valiokunnan muutosesityksissä tarkoitettuun

Valiokunnan lausunto LaVL 3/2026 vp

tavoin siten, että siitä selkeästi ilmenevät ne perusteet, joiden mukaan valvontalaitteisiin kajoaminen tai toimintaan puuttuminen olisi hyväksyttävää. Valiokunnan esittämän muutoksen mukaan laitteisiin kajoaminen tai niiden toimintaan puuttuminen olisi hyväksyttävää momentissa tarkennetuilla erityisillä perusteilla ja lisäksi Säteiluturvakeskukselle etukäteen tehdystä ilmoituksesta. Jälkimmäinen saattaa esimerkiksi liittyä huolto- ja kunnossapitotoimenpiteisiin. Esitettyyn muutokseen liittyen valiokunta esittää myös ydinenergialain 361 §:n 4 momentin määräystenantovaltuutta täydennettäväksi ilmoitusmenettelyn osalta sekä rikoslain 44 luvun 10 §:n 9 kohdan täydentämistä vastaamaan ydinenergialain 361 §:n 2 momenttiin esitettyä muutosta jäljempänä lakivaliokunnan muutosesityksissä tarkemmin esitetyin tavoin.

Rangaistusasteikko. Esityksessä ehdotetaan, että ydinenergian käyttörikosta koskevan rikoslain 44 luvun 10 §:n säännöksen enimmäisrangaistus korotettaisiin yhdestä vuodesta kahteen vuoteen vankeutta. Esityksessä todetuin tavoin (HE, s. 337) kysymys on huomattavasta rangaistusasteikon ankaroitamisesta.

Esityksessä (HE, s. 303) enimmäisrangaistuksen kaksinkertaistamista perustellaan tiettyjen ydinenergian käyttörikosta koskevassa säännöksessä tarkoitettujen tekojen vakavilla vaikutuksilla, jotka liittyvät tekojen mahdollisesti aiheuttamaan säteilyaltistukseen, sekä sillä, että merkittävimpien toiminnanharjoittajien hallussa saattaa olla huomattava määrä radioaktiivisia aineita. Lakivaliokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että voimassa olevan rikoslain 44 luvun 11 §:ssä tarkoitettu räjähdერიкос sisältää myöskin kahden vuoden enimmäisvankeusrangaistuksen. Valiokunnan käsityksen mukaan ydinenergian käyttörikosta voi pitää moitittavuudeltaan sitä vastaavana. Valiokunta katsoo, että rikoslain 44 luvun 10 §:n rangaistusasteikon korottamiselle esityksessä tarkoitettun tavoin on hyväksyttävät rangaistavaksi säädetyn teon moitittavuuteen sekä tekojen mahdollisten seurausten vakavuuteen kytkeytyvät perusteet.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Lakivaliokunta esittää,

että hallituksen esitykseen HE 24/2026 vp sisältyvät 1. lakiehdotuksen 58, 159, 163, 361 ja 403—405 § sekä 3. lakiehdotuksen 44 luvun 10 § muutetaan (Valiokunnan muutosesitykset).

Valiokunnan lausunto LaVL 3/2026 vp

Valiokunnan muutosesitykset

1.

Ydinenergialaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

58 §

Säteilyaltistuksen rajoittaminen kuljetuksissa

Kuljetuksen osalta **luvanhaltijan on noudatettava**, mitä säteilylain 15 luvussa säädetään toiminnanharjoittajan velvollisuuksista rajoittaa väestön altistusta.

Kuljetuksesta aiheutuvan työperäisen altistuksen ja väestön altistuksen rajoittamiseen sovelletaan lisäksi, mitä siitä säteilylain 8 ja 9 §:ssä sekä 10 §:n nojalla säädetään.

159 §

Turvahenkilön asu

Turvahenkilön on 157 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyn nojalla tehtäviään suorittaessaan käytettävä asua, jonka perusteella hänet voidaan tunnistaa turvahenkilöksi. Turvahenkilö ei näitä tehtäviään suorittaessaan saa käyttää asua, joka ei selvästi erotu tai jossa käytettävät merkit eivät selvästi erotu poliisin, Rajavartiolaitoksen, Puolustusvoimien, Tullin, Rikosseuraamuslaitoksen ja pelastustoimen käytössä olevista virkapuvuista ja sotilaspuvuista sekä niissä käytettävistä virallisista merkeistä ja teksteistä.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä turvahenkilön asusta ja siinä käytettävistä merkeistä.

163 §

Turvahenkilön voimankäyttövälineet

Turvahenkilölle sallittuja voimankäyttövälineitä ovat:

- 1) ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitettu ampuma-ase;
- 2) ampuma-aselain 11 §:ssä tarkoitettu kaasusumutin;
- 3) käsiraudat sekä sidontavyö ja jalkaraudat;
- 4) enintään 70 senttimetriä pitkä patukka sekä teleskooppipatukka;
- 5) 161 §:n 1 momentin 10 kohdassa tarkoitettu koira;
- 6) paineilmakäyttöinen projektiililaukaisin ja etälamautin.

Valiokunnan lausunto LaVL 3/2026 vp

Voimankäyttövälineiden on oltava luvanhaltijan tai sen lukuun toimivan hallinnoimia. Turvahenkilön on noudatettava voimankäyttövälineiden kantamisessa, mitä turvapalvelulain 20 §:ssä säädetään vartijan voimankäyttövälineiden kantamistavasta. Kantamistavasta voidaan mainitussa pykälässä säädetyn lisäksi poiketa, jos se on perusteltua työturvallisuuden tai säteilyturvallisuuden vuoksi. Turvahenkilö saa kuitenkin kantaa ampuma-asetta vain, jos tehtävän suorittaminen olosuhteiden johdosta sitä edellyttää.

361 §

Viranomaisen asentamat laitteet

Edellä 358 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettujen Säteilyturvakeskuksen laitteiden asentamisesta on ilmoitettava toiminnanharjoittajalle. Toiminnanharjoittajalle ei saa aiheutua laitteiden asentamisesta tarpeetonta haittaa. Jos laitteita asennetaan muulle kuin toiminnanharjoittajan hallinnassa olevalle alueelle, on tästä ilmoitettava kiinteistön omistajalle ja tarvittaessa erikseen sen haltijalle, ja tällöin laitteiden asentamisesta ja käytöstä ei saa aiheutua vähäistä suurempaa haittaa.

Edellä 1 momentin mukaisesti valvontaa varten asennettuihin laitteisiin ei saa kajota tai niiden toimintaan puuttua ilman ydinlaitoksen turvallisuuden tai vahinkojen rajoittamisen kannalta välttämätöntä erityistä perustetta tai ilman Säteilyturvakeskukselle etukäteen tehtyä ilmoitusta. Erityisestä perusteesta on tehtävä ilmoitus Säteilyturvakeskukselle viipymättä tapahtuman jälkeen. Ydinmateriaalivalvonnan järjestämiseksi asennettuihin Euroopan komission tai Kansainvälisen atomienergiajärjestön laitteisiin kajoamiseen ja niiden toimintaan puuttumiseen sovelletaan, mitä niistä erikseen säädetään.

Toiminnanharjoittajan on huolehdittava siitä, että laitteiden asentamiselle ja käytölle on asianmukaiset edellytykset, sekä toteutettava riittävät toimenpiteet 2 momentissa tarkoitettuihin laitteisiin kajoamisen tai niiden toimintaan puuttumisen ehkäisemiseksi hallinnassaan olevalla alueella.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetuista erityisistä perusteista ja ilmoitusmenettelystä.

403 §

Turvavalvontarikkomus

Turvahenkilö, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta jättää noudattamatta

1) käyttää muita kuin 163 §:n 1 tai 2 momentin mukaan sallittuja voimankäyttövälineitä, rikkoo 163 §:n 3 momentissa säädettyä voimankäyttövälineiden kantamista koskevaa velvollisuutta taikka käyttää voimakkeinoja tai voimankäyttövälineitä muussa kuin 165 §:n 1 momentissa tarkoitettussa tilanteessa tai ampuma-asettamuussa kuin 165 §:n 3 momentissa tarkoitettussa tilanteessa,

2) toteuttaa turvallisuustarkastuksen muutoin kuin 162 §:n 1 momentissa säädetyn mukaisesti tai muualla kuin ydinlaitoksella tai sitä koskevalla liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella tai 162 §:n 6 momentissa tarkoitettussa tilassa tai turvallisuustarkastuksessa ottaa pois aineen tai esineen muutoin kuin 162 §:n 2 momentissa säädetyn mukaisesti tai

Valiokunnan lausunto LaVL 3/2026 vp

3) rikko 159 §:n 1 momentissa säädettyä turvahenkilön asua tai sen käyttämistä koskevaa velvollisuutta tai kieltoa tai niitä koskevia 159 §:n 2 momentin säännöksiä tai sen nojalla annettuja määräyksiä, kun turvahenkilön käyttäminen perustuu 157 §:ään, tai 4) kiinniotetun henkilön kohtelusta 165 §:n 4 momentissa säädettyjä velvoitteita, on tuomittava, jollei muualla teosta laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, turvavalvontarikkomuksesta sakkoon.

Turvavalvontarikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta oikeudettomasti käyttää turvahenkilön asua siten, että häntä voidaan pitää turvahenkilönä, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

404 §

Seuraamusmaksu

Seuraamusmaksu voidaan määrätä toiminnanharjoittajalle, jonka toiminnassa:

1) olennaisesti laiminlyödään 19 §:ssä säädetty velvollisuus pitää ydinmateriaaleihin liittyvää kirjanpitoa taikka laiminlyödään 19 §:ssä säädetty tietojen toimittamista tai raportointia koskeva velvollisuus siten, että Suomea velvoittavan ydinalan kansainvälisen sopimuksen mukainen valtiota koskevien tietojen toimittaminen vaarantuu;

2) luovutetaan 21 §:n vastaisesti ydinmateriaalia vastaanottajalle, jolla ei ole tämän lain mukaan vaadittavaa lupaa;

3) harjoitetaan ydinmateriaaleihin liittyvää ydinenergian käyttöä ennen kuin 34 §:ssä säädetty toimintailmoitus on tehty taikka ilman 30 §:ssä säädettyä toimintalupaa siten, että siitä on vähäistä haittaa Suomea sitovissa ydinalan kansainvälisissä sopimuksissa edellytetylle ydinenergian käytön valvonnalle;

4) olennaisesti tai toistuvasti laiminlyödään 35 §:ssä, 36 §:n 1 momentissa tai 39 §:ssä säädetty ydinmateriaalivalvontaan liittyvien ilmoitusten tekeminen tai tietojen toimittaminen siten, että siitä on vähäistä haittaa Suomea sitovissa ydinalan kansainvälisissä sopimuksissa edellytetylle ydinenergian käytön valvonnalle;

5) toteutetaan ydinlaitoksen järjestelmään kohdistuva muutos ydinlaitoksen käytön aikana ilman 87 §:ssä säädettyä hyväksymistä tai hyväksymisen vastaisesti;

6) asennetaan ydintekninen rakenne tai mekaaninen laite tai käytetään sitä muualla kuin 105 §:n 2 momentissa tarkoitettussa ydinlaitoksessa;

7) otetaan käyttöön ydinpolttoainetta tai säätöelementti ilman 116 §:ssä säädettyä hyväksymistä tai hyväksymisen vastaisesti;

8) käytetään ydinvoimalaitoksen ohjaajan hyväksymistä edellyttävässä tehtävässä henkilöä, jolla ei ole 131 §:ssä säädettyä hyväksymistä;

9) poiketaan toistuvasta tai suunnitellusti ydinlaitoksen turvallisuusteknisistä käyttöehdoista ilman 134 §:ssä säädettyä hyväksymistä tai hyväksymisen vastaisesti taikka jätetään 134 §:ssä säädetty ilmoitus tekemättä tai sen tekemisessä tarpeettomasti viivytellään;

~~10) toistuvasti jätetään 134 §:ssä säädetty ilmoitus turvallisuusteknisistä käyttöehdoista poikkeamisesta tekemättä tai sen tekemisessä toistuvasti ja perusteettomasti viivytellään;~~

10) olennaisesti laiminlyödään 139 §:n 2 momentissa säädetty ydinlaitoksen rakenteiden ja laitteiden kunnon seuraaminen;

11) jatketaan sellaisen laitteen käyttämistä ydinlaitoksessa, joka ei täytä tarkastustavoitetta, ilman 143 §:ssä säädettyä hyväksymistä tai hyväksymisen vastaisesti;

Valiokunnan lausunto LaVL 3/2026 vp

12) olennaisesti laiminlyödään 157 §:ssä säädettyjen vaatimusten mukainen turvahenkilöiden käyttö;

13) käytetään turvahenkilöitä muuten kuin 157 §:n 1 tai 2 momentissa säädetyllä tavalla;

14) jätetään 180 §:n 2 momentissa säädetty ilmoitus valmiustilanteeseen siirtymisestä tekemättä Säteilyturvakeskukselle tai ilmoituksen tekemisessä viivytellään perusteettomasti;

15) olennaisesti laiminlyödään varastoituja ja loppusijoitettuja ydinjätteitä koskeva 203 §:ssä säädetty kirjanpito;

16) olennaisesti laiminlyödään ydinaineen talteenottolaitoksen 289 §:ssä säädetty kirjanpito, joka koskee luonnon radioaktiivisia aineita sisältäviä jätteitä ja niiden loppukäsittelyä;

17) aloitetaan tuoreen ydinpolttoaineen käsittely tai varastointi ydinvoimalaitoksessa ilman 329 §:ssä säädettyä hyväksymistä tai hyväksymisen vastaisesti;

18) ladataan ydinpolttoaine ensimmäistä kertaa reaktoriin ilman 330 §:ssä säädettyä hyväksymistä tai hyväksymisen vastaisesti;

19) käynnistetään ydinvoimalaitoksen reaktori ensimmäisen kerran ilman 331 §:ssä säädettyä hyväksymistä tai hyväksymisen vastaisesti;

20) siirrytään ydinvoimalaitoksen tai sen laajan muutoksen käyttöönotossa käyttöönoton seuraavaan vaiheeseen ilman 332 §:ssä säädettyä hyväksymistä tai hyväksymisen vastaisesti tilanteessa, jossa hyväksymistä edellytetään;

21) aloitetaan ydinteknisen laitoksen, ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen tai loppusijoituslaitoksen käyttö ilman 333 §:ssä säädettyä hyväksymistä tai hyväksymisen vastaisesti taikka käynnistetään mainittu laitos ilman 136 §:n 3 momentissa tarkoitettua tarkastusta;

22) perusteettomasti viivytellään säteilyturvallisuuspoikkeamasta 392 §:n nojalla tehtävän ilmoituksen tekemisessä.

Seuraamusmaksu voidaan määrätä myös:

1) kuljetuksen hyväksymispäätöksen haltijalle, joka laiminlyö 189 §:ssä säädetyn kuljetusta koskevan ilmoitusvelvollisuuden;

2) kuljetuksen lähettäjälle, joka laiminlyö 190 §:ssä säädetyn kuljetusta koskevan ilmoitusvelvollisuuden.

405 §

Seuraamusmaksun määrä ja täytäntöönpano

Säteilyturvakeskus määrää 404 §:ssä säädetyn seuraamusmaksun.

Toiminnanharjoittajalle määrättävä seuraamusmaksu on vähintään 1 000 euroa ja enintään 100 000 euroa. Seuraamusmaksun määrä perustuu kokonaisarviointiin. Seuraamusmaksun määrää arvioitaessa on otettava huomioon menettelyn laatu, laajuus ja kestoaika sekä tekijän taloudellinen asema. Lisäksi arvioinnissa on otettava huomioon menettelyllä saavutettu hyöty ja sillä aiheutettu vahinko, jos ne ovat määritettävissä. Arvioinnissa on otettava huomioon myös toiminnanharjoittajan yhteistyö Säteilyturvakeskuksen kanssa asian selvittämiseksi ja toimenpiteet rikkomisen toistumisen estämiseksi, muut ja aiemmat ydinenergian käyttöä koskeviin säännöksiin kohdistuneet rikkomukset ja laiminlyönnit sekä menettelyn muut mahdolliset vaikutukset.

Seuraamusmaksu on kohtuullistettava tai **jätettävä** kokonaan määräämättä, jos laiminlyönti on vähäinen, ydinenergian käytön turvallisuuden tai ydinmateriaalivalvonnan velvoitteiden

Valiokunnan lausunto LaVL 3/2026 vp

kannalta kokonaisuutena vähämerkityksinen tai laiminlyönnille on pätevä syy tai jos seuraamusmaksun määrääminen olosuhteet huomioon ottaen on muutoin kohtuutonta. Seuraamusmaksua ei saa määrätä, jos teosta on kulunut yli viisi vuotta. Jos rikkomus tai laiminlyönti on ollut jatkuvaa, määräaika lasketaan siitä, kun rikkomus tai laiminlyönti on päättynyt. Seuraamusmaksua ei saa myöskään määrätä sille, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa tai jolle on samasta teosta annettu lainvoimainen tuomio. Sille, jolle on määrätty seuraamusmaksu, ei saa samasta teosta tuomita tuomioistuimessa rangaistusta.

Tämän lain nojalla maksettavaksi määrätyn seuraamusmaksun täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002).

3.

Laki

rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 17 luvun 6 §:n 2 momentti sekä 34 luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohta ja 44 luvun 10 §, sellaisina kuin ne ovat, 17 luvun 6 §:n 2 momentti laissa 1087/2015 sekä 34 luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohta ja 44 luvun 10 § laissa 400/2002, seuraavasti:

44 luku

Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista

10 §

Ydinenergian käyttörikos

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

1) ilman ydinenergilain 303 §:ssä edellytettyä käyttö lupaa tai lupapäätöksessä annettujen määräysten vastaisesti käyttää ydinvoimalaitosta taikka käynnistää sen uudelleen ilman 136 §:n 2 momentissa tarkoitettua tarkastusta,

2) muutoin kuin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla ilman ydinenergilain 30 tai 34 luvussa edellytettyä lupaa tai lupapäätöksessä annettujen määräysten vastaisesti ryhtyy rakentamaan ydinlaitosta tai ydinaineen talteenottolaitosta, ottaa sen käyttöön tai käyttää sitä tai poistaa sen käytöstä siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle tai muuta

Valiokunnan lausunto LaVL 3/2026 vp

kuin vähäistä haittaa Suomea sitovissa ydinalan kansainvälisissä sopimuksissa edellytetylle ydinenergian käytön valvonnalle taikka siitä on vaaraa toisen omaisuudelle,

3) ilman ydinenergiainlain 205, 207, 210, 213, 214, 217—219 §:ssä tai 220 §:n 3 momentissa edellytettyä hyväksymistä tai hyväksymispäätöksessä annettujen määräysten vastaisesti tai ilman 220 §:n 2 momentissa edellytettyä lupaa tai lupapäätöksessä annettujen määräysten vastaisesti pitää hallussa, tuottaa, käsittelee, käyttää, varastoi tai loppusijoittaa ydinjätteitä taikka rikkoo 218—220 §:ssä säädetyn ydinjätteiden loppusijoitusta, tuontia, vientiä, siirtoa tai luovutusta koskevan velvollisuuden, kiellon tai rajoituksen,

4) ilman ydinenergiainlain 185 §:ssä edellytettyä hyväksymistä tai hyväksymistä koskevassa päätöksessä annettujen määräysten vastaisesti kuljettaa ydinaineita tai ydinjätteitä,

5) jättää noudattamatta ydinenergiainlain 28 §:n 2 momentissa säädetyn ydinaineen turvallisuutta koskevan velvollisuuden, 48, 50, 51 §:ssä, 58 §:n 1 momentissa, 98, 99, 117, 122, 130—132, 152, 327, 335 tai 353 §:ssä säädetyn ydinlaitoksen tai ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuutta koskevan velvollisuuden, 183 §:ssä säädetyn ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetuksen turvallisuutta koskevan velvollisuuden tai 201, 213 tai 287 §:ssä säädetyn ydinjätteiden tai luonnon radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden käsittelyn, varastoinnin, loppusijoituksen tai loppukäsittelyn turvallisuutta koskevan velvollisuuden taikka sellaista velvollisuutta koskevan mainitun lain 50 §:n 3 momentin, 51 §:n 3 momentin, 98 §:n 3 momentin, 99 §:n 3 momentin, 117 §:n 3 momentin, 122 §:n 3 momentin, 130 §:n 3 momentin, 131 §:n 4 momentin, 132 §:n 3 momentin, 152 §:n 4 momentin, 183 §:n 3 momentin, 201 §:n 4 momentin, 213 §:n 4 momentin, 287 §:n 3 momentin, 335 §:n 3 momentin tai 353 §:n 3 momentin nojalla annetun määräyksen taikka toiminnan keskeyttämistä tai rajoittamista koskevan ydinenergiainlain 368 §:n nojalla annetun kiellon tai määräyksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle tai muuta kuin vähäistä haittaa Suomea sitovissa ydinalan kansainvälisissä sopimuksissa edellytetylle ydinenergian käytön valvonnalle taikka siitä on vaaraa toisen omaisuudelle,

6) jättää noudattamatta ydinenergiainlain 226, 233—235, 239 tai 242—244 §:ssä säädetyn varautumisvelvollisuuden tai sen kannalta olennaisen 228 §:ssä tai 232 §:n 2 momentissa säädetyn arvioiden, selvitysten tai tietojen toimittamisvelvollisuuden siten, että teko on omiaan aiheuttamaan muuta kuin vähäistä haittaa ydinjätehuollon kustannuksiin varautumiselle, taikka jättää noudattamatta 234 §:n 1 momentissa säädetyn vakuuksien ensimmäistä luovuttamista koskevan velvollisuuden,

7) ilman ydinenergiainlain 30 §:ssä edellytettyä toimintalupaa tai lupapäätöksessä annettujen määräysten vastaisesti harjoittaa mainittua lupaa edellyttävää toimintaa siten, että teko on omiaan aiheuttamaan muuta kuin vähäistä haittaa Suomea sitovissa ydinalan kansainvälisissä sopimuksissa edellytetylle ydinenergian käytön valvonnalle,

8) jättää noudattamatta ydinvastuulain (484/1972) 23 §:ssä säädetyn vakuuttamisvelvollisuuden taikka

9) ilman ydinenergiainlain 361 §:n 2 momentissa tarkoitettua erityistä perustetta tai etukäteen tehtyä ilmoitusta estää tai haittaa ydinenergian käytön valvontaa varten asennetun laitteen toimintaa,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, ydinenergian käyttör rikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Valiokunnan lausunto LaVL 3/2026 vp

Helsingissä 29.4.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juho Eerola ps
varapuheenjohtaja Sandra Bergqvist r
jäsen Pekka Aittakumpu ps
jäsen Pia Hiltunen sd
jäsen Jessi Jokelainen vas
jäsen Aleksi Jäntti kok
jäsen Anette Karlsson sd
jäsen Mari Kaunistola kok
jäsen Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Jani Kokko sd
jäsen Rami Lehtinen ps
jäsen Timo Mehtälä kesk
jäsen Susanne Päivärinta kok
jäsen Mika Riipi kesk
jäsen Joakim Vigelius ps
jäsen Juha Viitala sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mikko Monto